

A kormányzati ciklus – Teoretikus szempontok és tanulságok

Csizmadia Ervin

Az alábbi dolgozat egyetlen kérdést, a kormányzati ciklus fogalmát igyekszik körüljárni. A rendelkezésre álló könyvtárnyi szakirodalom egy csekély részének feldolgozásával nem törekszünk empirikus adatok és folyamatok bemutatására; a cikk sokkal inkább a kormányzati ciklusok mibenlétével kapcsolatos néhány fontos elméleti kérdésre koncentrálna.

Magyarországon a kormányzati ciklusok kutatása – mondhatni – gyerekcipőben jár. A kormányzás mibenlétének vizsgálatában ugyan az utóbbi évtizedben kormány előrelépések történtek, ám viszonylag kevés kutatás fókuszál a kormányzás keretének, a ciklusnak az elemzésére. Épp ebből a hiányérzetből kiindulva született az alábbi tanulmány, amelyben a következő négy kérdésre koncentrálok: 1. A kormányzati ciklus terjedelme; 2. A kormányzásban részt vevő aktorok rivalizálása; 3. A kormányzati ciklus külső környezete; 4. A kormányzat előregedése és „degenerálódása”. Az alábbi fejtegetésekkel hozzá kívánok járulni egy majdani cikluselmélet alapjainak lerakásához.

1. A kormányzati ciklus terjedelme

A kormányzati ciklus fogalmát a legegyszerűbben, mint egy *kormány* élettartamát határozhatjuk meg. Követve Kaare Strom megközelítését: a kormányzati ciklus a kormány megalakításának, a kormányzásnak és a kormányzás befejeződésének együttes folyamata, amelyet ő a „parlamentáris demokrácia életciklusának” nevez. Strom bírálja a kormányok megítélésében mutatkozó ún. „Hollywood-effektust”, azt a kutatói megközelítést, amely az ún. „kivételes pillanatok”, például a koalíciós alkuk (és más formális megállapodások) bemutatására helyezi a hangsúlyt, viszont nem fordít kellő figyelmet magára a koalíciós együttműködés mindennapi folyamatára. A szerző „nyugtalanítónak” nevezi, hogy a kutatások mennyire nem figyelnek az ún. mindennapi dolgokra, vagy ha igen, akkor a „boldogabb” és a „sikeresebb” periódusokat túlhangsúlyozzák, s nem tudják pontosan exponálni, hogy mikor és miért romlanak meg az együttműködés feltételei.¹

A kormányzati ciklus tehát először is egy folyamat, amelynek különböző szereplői és különféle szakaszai vannak. Túlságosan is megterhelné ezt a dolgozatot, ha a szereplők teljességét (a kormányzó pártokat, a kormányok mögött álló parlamenteket, illetve az egyes hatalmi ágak közötti gazdag interakciók rendszerét) bevonnánk a vizsgálódásba. Csupán utalunk rá, hogy természetesen a kormányok élettartamát alapvetően meghatározza a pártok konfigurációja,² a pártrendszer mozgásiránya,³ illetve a parlament erőssége vagy gyengesége⁴ Természetesen lényeges az a *folyamat* is, amelyen keresztül a parlamenti képviselők, illetve az őket parlamentbe jut-

¹ STROM, 2008. 537–538.

² HELMS 2007

³ TOOLE 2004

⁴ FISH 2006

tató pártok a választásokat követően új parlamenti keretek közé kerülve változásokon mennek keresztül.⁵ Ezen szereplők és folyamatok közül – meglehetősen, önkényesen – a *pártok* világára koncentrálunk majd leginkább, mégpedig azért, mert a kormányzás a modern demokráciákban elsősorban *pártkormányzás*, s a kormányzati teljesítményben – ha nem is kizárólagosan, de – a pártok teljesítménye méretődik meg.

Megközelítésmódunk mindenekelőtt aktor-központú, amelynek fókuszában a regnáló kormány(koalíció)t alkotó, illetve a rajta kívüli (formális és informális) szereplők egymásra hatásának vizsgálata áll. Az aktor- vagy eseményközpontú megközelítésre az irodalomban az ún. *sztochasztikus* jelzőt alkalmazzák.⁶ E szerint a kormány (illetve a kormánypártok) munkája nem fix, rögzített közegben, hanem hatások és ellenhatások keresztüztüében zajlik, s bármelyik „kritikus esemény” hatására bekövetkezhet a kormány bukása. Gareth Smith (aki a politikai brand felől közelít a pártok világához) kiemeli, hogy az állampolgárok nem *általában* a pártok teljesítményét értékelik, hanem az ún. politikailag *szignifikáns eseményeket* értékelve alakítják ki magukban a párt-imázs képzetét.⁷ Ebben a megközelítésben felértékelődnek a hagyományos politikatudomány számára kevésbé fontos események, amelyek akár egy korábban jól működő kormány megítélését egyik pillanatról a másikra teljesen a visszájára fordíthatják.

Ezekhez a megközelítésekhez képest a kormányzást sokkal stabilabb közegben zajlónak képezzük el az ún. *determinisztikus* megközelítések, amelyek implicite azt feltételezik, hogy a kormányzási ciklus egy a választással elnyert és a kormányra ruházott egységes periódus, amelyet az adott kormány a ciklusidő egészén keresztül – természetes feljogosítottsága okán - birtokol.⁸ A sztochasztikus és a determinisztikus megközelítések közös korlátja azonban az *elméleti* keretek gyengesége. Hiába tekint vissza több évtizedre a kormányzati koalíciós viselkedés kutatása; a kormányzati stabilitás fogalmának megalkotásának és mérése módszereinek megalapozása,⁹ a kormányok teljes életciklusáról szóló (az alakulást, a túlélést és a bukást egyaránt magában foglaló) első monográfiát – Laver és Shepsle szerint legalábbis – 1994-ben írták.¹⁰ Warwick könyve lett azután hosszú időre az empirikus kormányzat-kutatás kanonizált irányzata, olyan ortodoxia, amely azonban továbbra is nyitva hagyta a kormányok élettartamával kapcsolatos számos elméleti kérdés megválaszolását.

Az elmúlt két évtized kutatásai, ha nem is teremtettek nagy kormányzás-elméletet, annál több fontos mikro-mechanizmusra irányították a figyelmet, olyanokra, amelyeket a korábbi kutatások még kevésbé vizsgáltak. A továbbiakban három, a kormányok élettartamát alapvetően befolyásoló kihívásról lesz szó. Az első a kormánytáboron belüli aktorok rivalizálása; a második a politikai hatótényezőkön kívüli ún. gazdasági szereplők viselkedése és a politikával való kölcsönhatása; a harmadik pedig a túl hosszú kormányzásból, a „degenerálódásból” és kompetencia-vesztésből fakadó következmények.

⁵ MERSHON–SHVETSOVA 2008. 102.

⁶ LAVER–SHEPSLE 1998. 30.

⁷ SMITH. 2005. 92.

⁸ LAVER–SHEPSLE 1998. 30.

⁹ Lásd: RIKER 1962; LIESESON 1970; LAVER 1974; SANDERS–HERMAN, 1977; LJPHART 1984

¹⁰ WARWICK 1994

2. A belső aktorok rivalizálásából fakadó terhek

Már a korai koalíciókutatók¹¹ felhívták a figyelmet egy dinamikus nézőpont érvényesítésére, ám Laver megjegyzi, hogy a dinamikus szemlélet érvényesítése közel 30 évvel később sem könnyű, mert nehéz a releváns szereplők egymásra vonatkoztatott mozgására valamiféle elméleti keretet találni.¹² James N. Druckman szerint a kutatók jól ismerik a sokpárti parlamentáris rendszerek keretében működő koalíciós magatartásformákat, de ezek az ismeretek többnyire statikusak s jórészt hiányzik belőlük annak a tágabb politikai és gazdasági közegnek az értelmezése, amely létrehozta magát az adott kormányzást. De Druckman nem is azt hiányolja, hogy a kormányalakítási és kormányzási folyamatokat összekapcsoljuk tágabb makropolitikai-makrogazdasági folyamatokkal (ezt sok kutató szinte kötelességszerűen megteszi), hanem azt, hogy határozzuk meg pontosabban ennek a kölcsönhatásnak a mikéntjét. Egy dinamikusabb kutatási perspektíva – véli - csak akkor alakítható ki, ha a külső folyamatokat nem valami külsődleges tényezőnek tekintjük, hanem eleve integrálni tudjuk a kormánypolitika szűkebb történéseinek.¹³

Ami a szűkebben vett belső folyamatokat és aktorokat illeti: Strom úgy képzei el a (koalíciós) kormányzást, hogy abban eredendően jelen van egy ún. „információs aszimmetria” sőt ami ezen is túlmutat: a másik féltől való félelem. A szerző hivatkozik Diermeier és szerzőtársai tanulmányára, akik a kormányon belüli félelem és a kapzsiság fogalmát épp úgy használhatónak tartják, mint például a brókerek egymástól való félelmét a részvénytőzsdéken. Természetesen a félelem soha nem abszolút, s a félelem oldásának eszköze a kormányon belüli vita, amelynek segítségével a parlamenti pártvezetők a párt célközönségével való kommunikációt teszik attraktívabbá, igazolandó egyébként nem különösebben attraktív lépéseiket. Strom ugyanakkor azt is megjegyzi, hogy a túlságosan kiélezett vita a kormányon belül kontraproduktív, hiszen „minél nagyobbak a koalíciós felek közötti viták, s ez által a kompromisszumkötés költségei, annál jobban meg kell gondolni, hogy ezek kiélezése mennyiben hoz hasznot”.¹⁴

Másfajta, de ugyancsak érdekes gondolatokat fogalmaz meg Carroll és Kim, akik – az amerikai képviselőház példáján – azt a kérdést vizsgálják, hogy a kormányzás fenntartása érdekében mi történik a többségi párton *belül*, s a párton belüli többség hogyan képes folyamatosan rávenni a kisebbséget, hogy „zárkózzon fel” mögéje. (Ennek a kiváló dolgozatnak az az egyik fontos belátása, hogy a törvényhozásban olyankor is fenn kell tudni tartani a többséget, amikor különféle policy-témák kapcsán számos képviselő szembekerül a pártbéli többséggel. A kormányon belüli policy-arénában – mondják a szerzők – szükségképpen vannak vesztesek, mégpedig azok, akik kudarcot vallottak saját témáik párton belüli elfogadtatásában. Erre a helyzetre a kormánynak, illetve a mögötte álló parlamenti csoportnak felkészülniük kell lennie s alkalmaznia kell a vesztesek kompenzálásának változatos módszereit. „A többségi párt – írja Carroll és Kim – a törvényhozási intézmények és procedúrák kontrollján keresztül lehetővé teszi, a leginkább indirekt módon, hogy azok a tagjai is hasznot húzzanak a többségi párt politikájából, akiknek nincs közvetlen hasznuk a policy-tevékenységből”.¹⁵

¹¹ Lásd: LIESERSON 1970. 271.

¹² LAVER 1998. 22.

¹³ DRUCKMAN 2008. 479–480.

¹⁴ STROM 2008. 538–540.

¹⁵ CARROLL–KIM 2010. 34.; 18.

A kormányokra leselkedő első kihívás tehát saját belső konfigurációja, ami arra figyelmeztet, hogy a belső (és főképpen az állandó) egység illúzió. Egypárti kormányok esetén ez a konfiguráció viszonylag könnyebben kezelhető, mint többpárti kormányok esetén, de mindkét típusú kormányzásban szükség van olyan eljárásokra, amelyeknek segítségével az éppen kisebbségbe szoruló belső erőcsoportokat pacifikálják, illetve megfelelő kompenzációs javakkal látják el.

3. A kormányzati ciklus terheltsége a tágabb külső környezet által

Az irodalom vizsgálja a kormányok tágabb környezetének és az ún. „külső szereplőkkel való interakciójának kérdéskörét is. Induljunk ki Strom már idézett cikkének abból a megállapításából, hogy az 1990-es évektől kezdődően a politikusok és a kormányok kevésbé tudják kézben tartani a pénzügyi mozgásokat, mint korábban. Ennek a folyamatnak a másik oldala, hogy az 1950-es-60-as években viszont bizonyos valuták sokkal sérülékenyebbek voltak, mint mások. Strom jogosan kérdez rá arra is, hogy vajon az elmúlt fél évszázadban hogyan hatott egymásra a politikusok és a gazdasági döntéshozók csoportja, viszont nem tud egyértelmű választ adni arra a kérdésre, hogy a pénzügyi kényszerek milyen mechanizmusokon keresztül érvényesülve hatottak a parlamentek belső életére, például feloszlatajukra vagy a kormányok bukására.¹⁶

A viszonylag bizonytalan válaszok ellenére is jól látható, hogy az újabb politikatudomány a kormányzatok működésében kiemelt jelentőséget tulajdonít a külső, főképpen gazdasági faktoroknak. Bernhard és Leblang például kifejezetten tagadja, hogy a gazdasági faktorok „külsődlegesek” lennének; szerintük a két szféra nagyon szervesen összekapcsolódik és kölcsönösen manipulálják is egymást.¹⁷ Ez a megközelítés egészen más, mint a korábbi kutatóknak az a megállapítása, miszerint a politikai ciklusokat valójában hosszabb távú gazdasági ciklusok formálják; itt a kormányok működését a kutatók az ellenük irányuló pénzügyi támadások kontextusában vizsgálják.¹⁸ „Minél nagyobb – írja Bernhard és Leblang – a spekulatív támadások valószínűsége, annál kisebb az előrehozott választások esélye”.¹⁹ A szerzők rámutatnak a mai politika ama jellemvonására, hogy a pártvezetők folyamatosan monitorozzák a gazdasági és piaci indikátorokat, annak érdekében, hogy pontosabban meg tudják határozni választási és koalíciós stratégiájukat. De a monitorozás abból is fakad, hogy egy kormány fennmaradásának fontos fokmérője *gazdasági teljesítménye*, nem mindegy tehát, hogy e tekintetben a kormány jól teljesít-e. A gyenge gazdasági teljesítmény vizállyt idézhet elő a koalíciós pártok között s ennek eredményeképp akár koalíciós szakításra is sor kerülhet.

A gyenge gazdasági teljesítmény a kormányzatokat kiteheti az ún. „spekulatív támadások” jelenségének is. A nyugati irodalomban sokszor leírt jelenségről van szó: a valutakereskedőknek bizonyos kormányok időszakában és bizonyos gazdasági manőverek láttán kétségeik támadnak az adott gazdaság jövőjét illetően. Ilyenkor kiléphetnek „láthatatlan” szerepükből, s „látható” politikaformálónak válhatnak. „A növekvő spekulatív nyomás – írják a szerzők – azt jelzi, hogy a valutakereskedők pesszimisták az adott gazdaság jövőjét illetően”.²⁰ Valójában a valutakereske-

¹⁶ STROM 2008. 541.

¹⁷ BERNHARD-LEBLANG 2008. 517.

¹⁸ NORDHAUS 1975; ALESINA-ROUBINI 1992; LE GRAND 1991

¹⁹ BERNHARD-LEBLANG 2008. 517.

²⁰ BERNHARD-LEBLANG 2008. 519.

dők *várakozásai* fontos vonatkozási pontok, amelyekre a kormányoknak már csak azért is figyelniük kell, mert a gazdasági szereplők is monitorozzák a politikát és sok információ mérlegre tételéből anticipálni próbálják a kormányok élettartamát. „Ahogyan a piacok egyre biztosabbá válnak abbéli hitükben, hogy a kormány megbukik például egy kiírandó konfliktusos választással, megnövekszik a spekulatív támadás valószínűsége”.²¹ Fontos, hogy a kormány típusának is köze van ahhoz, hogy a gazdasági szereplők nyomására, a velük való interakcióból következő konfliktusra hogyan reagál egy kormány. Egypárti kormányok például könnyebben mennek bele *stratégiai* előrehozott választásokba, mint koalíciós kormányok, amelyek általában elhárítják az előrehozott választást, viszont ezzel növelik kormányzásuk konfliktusos jellegét. A szerzők példás empirikus anyagon (1957 és 2005 között 19 parlamentáris demokrácia kormánybukásaiban vizsgálják a spekulatív támadások szerepét) vizsgálódnak, mégis nagyon önkritikusak, amikor kijelentik: sok munka van még a kutatók előtt, hogy jobban értsék azt a mechanizmust, amíg a politikusokról szerzett információk várakozásokba, azok pedig viselkedési elhatározásokba mennek át.²²

4. A kormány elöregedése és „degenerálódása”

Az irodalomban újabban megjelent egy olyan irányzat is, amely a kormányok működését fenyegető veszélyként azonosítja a kormányzati ciklusidő elhúzódását. Természetesen különféle tradíciójú demokratikus rendszerekben más és más tekinthető „normális” ciklushosszúságnak. Japánban vagy Mexikóban a „normális” ciklusidő több évtized, amikor semmiféle váltógazdálkodás nem működik, de a választók egyáltalán nem érznek késztetést a kormányerők leváltására. Ellenkező demokratikus végetként Olaszországban 1945 és 1993 közötti kormányai említendők, amelyeknek nagy része nem ért meg egynél több ciklust, de inkább egyet sem.

Timothy Heppel tanulmánya nem is lép fel azzal az igénnyel, hogy minden országra alkalmazható legyen, hanem kifejezetten a brit politika három kormányzatára és korszakára fókuszál s a *kettőnél több* ciklust végig kormányzó pártok „degenerálódási” tüneteit vizsgálja. Az első az 1950-es évek elejétől 1963-ig működő (konzervatív) MacMillan-kormány; a második az 1979-től 1997-ig működő (konzervatív) Tahtcher–Major-kormány; és a harmadik az 1997-től 2010-ig működő (munkáspárti) Blair–Brown-kormány.²³ A tanulmány kifejezett innovációjaként a szerző felállítja a kormányzati periódus hosszúsága és a kormány „degenerálódása” közötti pozitív kapcsolat tételét; minél inkább meghaladja a kormányzati ciklusok száma a kettőt, annál nagyobb a valószínűsége a kezdetben meglévő pozitív kormányzati energiák elapadásának, illetve a kezdetben gyengének mondható ellenzéki pozíció fokozatos megerősödésének és kormányképessé válásának.²⁴

A dolgozat kifejezett – és mint majd látjuk, a hazai folyamatok elemzésében is alkalmazható – hozadéka, hogy nem csupán a végeredményt akarja leírni (azaz azt, hogy *milyen* degenerációk léptek fel az adott, bukás előtt álló kormányon), hanem azt is, hogy *miért* léptek fel ezek a negatív tendenciák, és az adott kormányfők miképpen próbáltak úrrá lenni a problémákon. Öt

²¹ BERNHARD–LEBLANG 2008. 520.

²² BERNHARD–LEBLANG 2008. 529.

²³ HEPPEL 2008

²⁴ Lásd még: LYNCH–BAINES–EGAN 2006

pontban foglalja össze, hogy a radikálisnak tűnő degenerálódás kifejezés mit takar. Ezek: 1. A kormányzási kompetencia elvesztése, 2. A vezetésre való képesség elvesztése. 3. Belső ideológiai megosztottság, 4. Korrupciós ügyek és botrányok, 5. Az ellenzék megújulási képessége és bejelentkezése a hatalomért.²⁵ Heppel tanulmányából az is nyilvánvaló, hogy „normál” ciklusokban a felsorolt ismérvek éppen a kormányképesség ismérvei, hiszen első megválasztásakor egy adott kormányt éppen azért választja meg a választók többsége, mert ezekkel a képességekkel rendelkezik, míg a másik oldal jobbára híján van ezeknek. Ám a harmadik vagy a negyedik kormányzati ciklusban szinte törvényszerűen „degenerálódás” indul meg. A szerző mindegyik példájában hosszú ciklusok után (közben) következik be a kormányzati hanyatlás, amiből az is kiderül, hogy Nagy-Britanniában minden további nélkül normálisnak tekinthető a kétciklusú (olykor a háromciklusú) kormányzás. Heppel állítása – a korábban más szerzők által kifejtettekhez hasonlóan – az, hogy a *gazdasági kompetenciának* meghatározó jelentősége van a kormányok élettartama szempontjából, s ha egy kormány (különösen, ha az korábban gazdaságilag kompetensnek, sőt *egyedül* kompetensnek tűnt) elveszíti a beléje vetett gazdasági bizalmat, kormányképessége megrendül, és nagy valószínűséggel megbukik. Természetesen azt, hogy egy országban mi számít *hosszú kormányzati ciklusnak* – mint már utaltam rá – az adott ország hagyományai döntik el. Mai ismereteink szerint a 2–3 ciklus a nyugat-európai kormányzati és pártpolitika „normális” egysége, ami azonban azon túl van, az már ott is szokatlannak, kirívónak és a kormányra nézve veszélyekkel telinek tűnik.

Az is egyértelmű, hogy a Heppel-modellben vizsgált kormányok azért is hordozzák a degenerálódás tüneteit (s végül azért is buknak meg), mert a fenti kritériumok *mindegyikében* eljutnak egy negatív tartományba, ahol a hanyatlás kumulálódik és visszafordíthatatlanná válik.

5. Konklúzió

A fentiekben a kormányzati ciklussal kapcsolatban négy fontos kérdéskört tekintettünk át. Mit sem szóltunk a ciklusok gyakorlati problémáiról, és még kevésbé törekedtünk arra, hogy az elméleti tanulságokat az 1990–2012 közötti hazai folyamatokra alkalmazzuk. Ebben a zárszóban csak jelezni kívánom, hogy a cikluskutatásnak a jövőben lesz teendője a hazai terepen, illetve nyugat-és kelet-közép-európai összehasonlításban is. Az idevágó empirikus munkák²⁶ bemutatásától ezúttal eltekintettem, mint ahogy nem tettem kísérletet a téma történelmi optikájú megközelítésére sem. Tanulásképpen talán elég lesz annyi, hogy a kormányzati ciklusok stabilitása vagy instabilitása nagyon sok tényezőtől függ, amelyek közül csak az egyik a kormányon lévők szándéka. Legalább ilyen fontos tényezők a strukturálisak, például a külső környezet állapota és hatása vagy a koalíciós szereplők folyamatosan változó viszonya egymáshoz. Nagy kihívás a hazai politikatudomány számára, hogy a magyar kormányzati ciklusok vizsgálatakor mielőbb érvényesítse a nemzetközi irodalom belátásait.

²⁵ HEPPEL 2008. 380.

²⁶ Lásd: WOLDENDORP–KEMAN–BUDGE, 1998, 2003; MÜLLER-ROMMEL 2005; SOMER-TOPCU–WILLIAMS 2008; CSIZMADIA 2012

Bibliográfia

- ALESINA–ROUBINI 1992
ALESINA, Alberto–ROUBINI, Nouriel: Political Cycles in OECD Economies. *Review of Economic Studies*, 59 (1992) 663–688.
- CARROLL–KIM 2010
CARROLL, Royce–KIM, Henry A.: Party Government and the „Cohesive Power of Public Plunder”. *American Journal of Political Science*, 54 (2010)/January, 34–44.
- CSIZMADIA 2010
CSIZMADIA Ervin: Kormányzás „normális és „abnormális” ciklusban. *Magyarország Politikai Évkönyve 2009-ről 22.* (2010). Szerk.: SÁNDOR Péter–VASS László. DVD. Demokrácia Kutatások Magyar Központja Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2010.
- CSIZMADIA 2012
CSIZMADIA Ervin: Egyről a kettőre. A 2006-os ciklushosszabbodás okai, logikája és következményei. *Politikatudományi Szemle* (megjelenés előtt)
- DRUCKMAN 2008
DRUCKMAN, James, N.: Dynamic Approaches to Studying Parliamentary Coalitions. *Political Research Quarterly*, 61 (2008)/September, 479–483.
- FISH 2006
FISH, Steven M.: Stronger Legislature, Stronger Democracies. *Journal of Democracy*, 17 (2006)/1(January) 5–20.
- HELMS 2008
HELMS, Ludger: Studying Parliamentary Opposition in Old and Democracies: Issues and Perspectives. *The Journal of Legislative Studies*, 14 (2008)/1–2. 6–19.
- HEPPEL 2008
HEPPEL, Timothy: The Degenerative Tendencies of Long-Serving Governments... 1963... 1996... 2008? *Parliamentary Affairs*, 61 (2008)/4. 578–596.
- LAVER 1974
LAVER, Michael: Dynamic Factors in Government Coalition Formation. *European Journal of Political Research*, 2 (1974)/1(September) 259–270.
- LAVER–SCHOFIELD 1998
LAVER, Michael–SCHOFIELD, Norman: *Multiparty Government. The Politics of Coalition in Europe.* Michigan University Press, 1998.
- LAVER–SHEPSLE 1998
LAVER, Michael–SHEPSLE, Kenneth A.: Events, Equilibria, and Government Survival. *American Journal of Political Science*, 42 (1998)/1(January) 28–54.
- LE GRAND 1991
LE GRAND, Julian: The Theory of Government Failure. *British Journal of Political Science*, 21 (1991) 423–442.
- LIESERSON 1970
LIESERSON, Michael: Game Theory and the Study of Coalition Behavior. In: GROENINGS, Sven–KELLEY, E. W.–LIESERSON, Michael (eds.): *The Study of Coalition Behavior: theoretical perspectives and cases from four continents.* Holt–Rinehart–Winston, New York, 1970. 255–272.
- LJPHART 1984
LJPHART, Arend: Measures of Cabinet Durability: A Conceptual and Empirical Evaluation. *Comparative Political Studies*, 17 (1984)/July, 265–279.

- LYNCH–BAINES–EGAN 2006
LYNCH, Richard–BAINES, Paul–EGAN, John: Long-Term Performance of Political Parties. Towards a Comparative Resource-Bases Perspective. *Journal of Political Marketing*, 5 (2006–2007)/3. 71–92.
- MAIR 1997
MAIR, Peter: *Party System Change: Approaches and Interpretations*. Clarendon Press, Oxford, 1997.
- MARTIN–VANBERG 2004
MARTIN, Lanny–VANBERG, Georg: Policing the Bargain: Coalition Government and Parliamentary Scrutiny. *American Journal of Political Science*, 48 (2004)/1. 13–27.
- MERSHON–SHVETSOVA 2008
MERSHON, Carol–SHVETSOVA, Olga: Parliamentary Cycles and Party Switching in Legislatures. *Contemporary Political Studies*, 41 (2008)/1(January), 99–127.
- MÜLLER-ROMMEL 2005
MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand: *Types of Cabinet Durability in Central Eastern Europe*. CSD Working Papers. Center for the Study of Democracy, Irvine (UC), 2005 (EScholarship–University of California (<http://escholarship.org>))
- MÜLLER-ROMMEL–FETTELSCHOSS–HARFST 2004
MÜLLER-ROMMEL, Ferdinand–FETTELSCHOSS, Katja–HARFST, Philipp: Party Government in Central European Democracies: A Data Collection (1990–2003). *European Journal of Political Research*, 43 (2004) 869–893.
- NARUD 1995
NARUD, Hanne Marthe: Coalition Termination in Norway: Models and Cases. *Scandinavian Political Studies*, 17 (1995)/1. 1–24.
- NIKOLENYI 2004
NIKOLENYI, Csaba: Cabinet Stability in Post-Communist Central Europe. *Party Politics*, 10 (2004)/2. 123–150.
- NORDHAUS 1975
NORDHAUS, William, D.: The Political Business Cycle. *Review of Economic Studies*, 42 (1975)/2. 169–190.
- RIKER 1962
RIKER, William: *The Theory of Political Coalitions*. Yale University Press, New Haven (CT), 1962.
- SANDERS–HERMAN 1977
SANDERS, D.–HERMAN, V.: The Stability and Survival of Governments in Western Europe. *Acta Politica*, 12 (1977)/July, 346–377.
- SCHOFIELD 1987
SCHOFIELD, Norman: Stability of Coalition Government in Western Europe: 1945–1986. *European Journal of Political Economy*, 3 (1987)/3. 555–591.
- SMITH 2005
SMITH, Gareth: Political Significant Events and their Effect on the Image of Political Parties. A Conceptual Approach. *Journal of Political Marketing*, 4 (2005)/2–3. 91–114.
- SOMER–TOPCU–WILLIAMS 2008
SOMER–TOPCU, Zeynep–WILLIAMS, Laron, K.: Survival of the Fittest? Cabinet Duration in Postcommunist Europe. *Comparative Politics* 40 (2008)/3. 313–329
- STROM 2008
STROM, Kaare: Communication and the Life Cycle of Parliamentary Democracy. *Political Research Quarterly*, 61 (2008)/September, 537–542.

- STROM–MÜLLER 1999
STROM, Kaare–MÜLLER, Wolfgang C.: The Keys to Togetherness: Coalition Agreements in Parliamentary Democracies. *The Journal of Legislative Studies*, 5 (1999)/3–4. 255–282.
- STROM–MÜLLER (eds.) 2000
STROM, Kaare–MÜLLER, Wolfgang C. (eds.): *Coalition Governance in Western Europe. Introduction. In: Coaliton Governments in Western Europe*. Oxford University Press, 2000.
- STROM–MÜLLER–TORBJORN 2010
STROM, Kaare–MÜLLER, Wolfgang, C.–TORBJORN, Bergman: *Cabinets and Coalition Bargaining – The Democratic Life Cycle in Western Europe*. Oxford University Press, 2010.
- TOOLE 2000
TOOLE, James: Government Formation and Party System Stabilization in East Central Europe. *Party Politics*, 6 (200)/4. 441–461.
- WARWICK 1979
WARWICK, Paul: The Durability of Coalition Governmnets in Parliamentary Democracies. *Comparative Political Studies*, 11 (1979) 464–498.
- WARWICK 1992
WARWICK, Paul: Economic Trends and Government Survival in West European Parliamentary Democracies. *American Political Science Review*, 86 (1992)/4(December) 875–887.
- WILLIAMSON 2009
WILLIAMSON, Claudia R.: Informal Institutions Rule: Institutional Arrangements and Economic Performance. *Public Choice*, 139 (2009)/3(June) 371–387.
- WOLDENDORP–KEMAN–BUDGE 1998
WOLDENDORP, Jaap–KEMAN, Hans–BUDGE, Ian: Party Government in 20 Democracies: An Update (1945–1998). *European Journal of Political Research*, 33 (1998)/1(January) 125–164.
- WOLDENDORP–KEMAN–BUDGE 1993
WOLDENDORP, Jaap–KEMAN, Hans–BUDGE, Ian: Government in Parliamentary Democracies. Data Collection. *European Journal of Political Research*, 24 (1993)/4(July) 1–120.

MISKOLCI EGYETEM
BÖLCSÉSZETTUDOMÁNYI KAR